

A. Davila — inedit

cuvântări, capitele de istorie literară, cuvântări parlamentare — toate întregind imaginea omului de teatru Iorga. A debutat în publicistica scenei la 19 ani, apărînd drama lui Caragiale, *Năpasta*. A scris despre teatru pînă în prețuia morții, exact o jumătate de veac. Titlul antologiei e fericit ales. Într-adevăr, N. Iorga vedea în teatru un puternic factor de educație civică și nu-l concepea decît slujind înaltele idealuri ale umanității.

Constantin Măciucă : Motive și structuri dramatice. Editura Eminescu. Critic și teoretician al teatrului, autorul adună între copertile noii sale cărți eseuri despre dramaturgia Romulus Guga, Theodor Mănescu, Mircea Bradu, precum și glose pe marginea structurii artistice a dramei poetice. O incursiune în istoria vie a teatrului nostru prilejuiește fine meditații privind contribuția politicii repertoriale a teatrului la dezvoltarea dramaturgiei.

Ioana Mărgineanu : Teatrul și artele poetice. Editura Univers. Urmărind geneza și evoluția gândirii teatrale de la origini pînă azi, autoarea vede în teatru o artă de sinteză, cu un limbaj specific. Ea disociază, din perspectivă istorică, curentele de idei, dar mai ales accentuează contribuția personalității la definirea poeziei teatrale.

Gaby Michailescu : Vagonul de turneu, Însemnările unui impresar, Editura Meridiane. În maniera reporterului de altădată, nostalgie și vindicativ, făcînd exces de culoare și plătînd greu făcînd metaforei fastidioase, se povestesc întâmplări cu actori celebri. Din păcate, fantezia e în dezacord cu documentul. În niște povestiri avîndu-l pe personaj pe Eminescu, dialogul e imposibil, genialul adolescent trăitor în mira scenei se arată, după voia autorului, nastratinesc!

Marian Popescu : Chei pentru labirint, Editura Cartea românească. Convins că „opera dramaturgilor români oferă chei pentru ieșirea spre lumină, în aer liber, din propriul lor labirint sufletesc, unor personaje deosebit de originale”, tînărul critic întreprinde, în cartea sa de debut, analiza scrierilor scenice ale lui Marin Sorescu și D. R. Popescu.

Antoaneta Tănăsescu : Destin teatral — Aurel Baranga. Editura Eminescu. În căutarea „formulei” Baranga și a întregirii ei în tradiția și contemporaneitatea comediei românești, autoarea analizează tipologia și conflictele dramaturgiei acestui reputat comediograf. Un studiu remarcabil, demn de colecția *Masca* a Editurii Eminescu.

Leotor

De la 5 aprilie 1915 și pînă la 19 octombrie 1929, ziua sfîrșitului, așteptată ca o izbăvire, A. Davila, clasic al dramaturgiei noastre istorice, fost în două rînduri director general al teatrelor, întemeietorul celebrei companii ce i-a purtat numele, a privit lumea dintr-un fotoliu pe rotile.

Își diota corespondența, cu greu, actorului V. Romano sau lui I. Massoff, secretari benevoli. Aplica apoi cu mîna sovăitoare parafa A. Davila. Alături, pe un suport de lemn, cartea pe care o citea. Mai mult cu privirea și-a putut revizui de trei ori capodopera, **Vlaicu-Vodă**, pentru edițiile din 1921, 1925, 1929.

La secțiunea corespondenței purtate în acest interval (1915—1929), secțiune ilustrată în volumul lui Marin Manu Bădescu — **Alexandru Davila. Corespondență inedită**, Editura Dacia, 1973 — adăugăm o scrisoare inedită, provenită din colecția actorului Aristide Demetriad. Marele interpret al lui Vlaicu îi scrisese, la sfînele lui octombrie 1923, din Alba Iulia, unde se afla în turneu. Primește răspunsul poștal pe adresa Teatrului Național din București, în 5 noiembrie 1923:

„Dragă Aristică. Voiam să-ți adresez o scrisoare deschisă, dar nu mă rabdă inima să aștept pînă atunci ca să-ți spun cîteva din cîte îmi umflă sufletul de bucurie. Am primit cartea d-tale poștală datată din Alba Iulia crăiască. Am primit și una de la Mia Niculescu¹, tot de acolo. M-a mișcat adînc amintirea voastră.

Am citit în Rampa că te duci la Viena să dai trei reprezentații: ai juca **Hamlet**, **Taifun** și **Vlaicu-Vodă**². Cred că vei lua pe Mia cu d-ta, căci mai bună Ofelie și mai bună Ancă n-ai găsi.

Să nu credeți că eu nu m-am gîndit la voi; și-am trimis — și, probabil, Bateria³ și l-a remis — un exemplar al traducerii **Regelui Lear**, însoțit de un bilețel unde te povățuiam, pînă la însușirea rolului **Regelui Lear** (rol care cu ajutorul lui Machauer⁴, și se va potrivi de minune), să joci pe **acala** al lui Kent. Cînd vei lua rolul lui Lear⁵, să ceri Direcției pe Mia Niculescu în rolul **Cordeliei**. Lasă că ar fi o Cordelia ideală, dar vă și potriviți amîndoi de minune.

Iaca distribuția visată de mine și pe care am rugat pe d. Valjean⁶ s-o facă: **Regele Lear** — d. Ar. Demetriade, **Gloster** — d. Bulfinski, **Edgar** — d. Atanasescu, **Bufonul** — d. V. Romano, **Cordelia** — d-ra M. Niculescu.

Găsește și d-ta un Kent pentru un ansamblu. Restul, treaba voastră.

Societățile dat afară de la Teatrul Național din Craiova pentru calomnie trebuzie, la urma urmelor, să înfunde Văcăreștii⁷.

Acum traduc, tot pentru Teatrul Național, dar cu I. Manolescu în rolul titular, *Richard III*⁸. D-na Cleo Pan, după părerea mea, ar fi o Lady Ana minunată.

Pe urmă voi traduce, tot pentru Teatrul Național, *Scripturoalca îmbănzită* (*Femeia îndărătnică, The Taming of the Shrew*), cu I. Brezeanu în Sly, R. Bulfinski în Petrucchio, Cleo Pan în Caterina și Mia Niculescu în Bianca⁹. Vezi de ansamblu. Al duminică A. Davila“.

Ionuț NICULESCU

Carnet A.T.M.

Precursor și contemporan

Cît de întens sîntem confrunțați astăzi cu ideile inovatoare ale lui A. Davila, om de teatru multilateral, și-au propus să răspundă, esențial, participanții la simpozionul organizat de secția de critică dramatică a asociației noastre profesionale.

Cîtele aniversare — 125 de ani de la naștere, 85 de ani de la premiera absolută a lui *Vlaicu-Vodă* — sînt un bun prilej de rememorare. Cu ceea ce a înfăptuit Davila în teatrul românesc, ne confruntăm zilnic (*Natalia Stancu*). De la directoratele sale (1905—1908; 1912—1914), putem vorbi de modernitatea scenei naționale, de un sistem riguros de măsuri menit să vertebralizeze viața creatoare a teatrului. Trei sînt liniile de forță ale demersurilor sale inovatoare: repertoriul, montare, interpretare (*Anca Ovanez-Doroșenco*). N-a acționat din ambiții deșarte, programul de lucru se întemeia pe observații de specialist, prilejuite de călătorii în metropole culturale. Aderînd la cauza culturii naționale, și-a asumat riscuri, căci idorea o cultură teatrală deschisă, receptivă la nou, mai ales sensibilizată de realismul scenic al lui Antoine (*Natalia Stancu*).

Și la direcția Naționalului și în fruntea Companiei dramatice Davila, activitatea lui s-a caracterizat prin îndirjirea cu care a urmărit ceea ce avea de înfăptuit. De treburat această consecvență, de către toți cei care se pun cu elan în slujba ideilor generoase (*Dominic Dembinski*).

NOTE: ¹ *Atrîiță a Naționalelor din București și Cluj*. ² *Proiect nerealizat. O încercare similară avusese loc înaintea primului război mondial*. ³ *Ghiță Niculescu-Baterie, intendentul Teatrului Național*. ⁴ *Pepi Machauer, peruchierul și machiorul Teatrului Național*. ⁵ *Nu l-a interpretat. În stagiunea 1910—1911, Demetriade îl jucase pe Edgar, alături de Nottara (Lear)*. ⁶ *I. Vasilescu-Valjean, dramaturg, director al Naționalului bucureștean în 1923—1924. Scrisoarea către Valjean se găsește în cartea lui Marin Manu Bădescu, citată*. ⁷ *Conflict referitor la o intrigă de culise consumată cu o lună înainte, cînd A. Demetriade deschisese stagiunea craioveană, ca invitat, cu Răzvan și Vidra*. ⁸ *I. Manolescu va interpreta pe Richard III abia în stagiunea 1933—1934*. ⁹ *Proiecte literare despre soarta cărora nu avem știri*.

Dacă strădanțiile sale au fost încununete de succes, imediat sau în posteritate, faptul se datorează sensului pe care l-a dat întregii activități: lo deschidere generoasă spre un mare public potențial (*Sorana Coroamă-Stanca*).

A dorit, și în parte a realizat, un repertoriu de tinută, în care piesa românească să se învecineze cu dramaturgia clasică universală. Ordinea și disciplina să guverneze creația, școala de interpretare să se pună de acord cu sensibilitatea contemporană, deconurile să aibă consistență documentară, să participe la viața intimă a textului dramatic. Ansamblul primei scene să cuprindă actori din toate generațiile, rolurile să fie studiate temeinic, reprezentarea teatrală să aibă, în totu, solemnitatea vieții esențializată de actul creator. Sînt cîteva idei-forță ale gândirii sale de reformator, care, cu îndreptățire, îl indică a fi „contemporanul nostru“ (*Anca Ovanez-Doroșenco*).

Dramaturgul ne-a dat iniția dramă modernă din dramaturgia română. Lectura capodoperei *Vlaicu-Vodă* a prilejuit varii interpretări în timp: clasică, romantică, barocă, manieristă. Dar ceea ce o individualizează între textele înrudite este felul în care se impune realismul psihologic al domnitorului Vlaicu. Autorul, înțelegînd perfect mentalitatea feudală specific românească, a creat eroului său cadrul existențial adecvat pentru acțiuni acordate istoric (*Doina Modola*).

Prin serioasa lor documentare și, mai ales, prin pasiunea cu care au susținut păreri consacrate și convingeri personale, vorbitorii au realizat, în nuce, o „monografie orală“ a vieții și activității marelui om de teatru.

I. N.